

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра вікової та педагогічної психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 30 Практикум з вікової психології

(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність _____

053 Психологія

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма _____

Практична психологія

(назва спеціалізації)

освітній ступінь _____

бакалавр

(бакалавр/магістр)

інститут, факультет, _____

Психолого-природничий

(назва інституту, факультету,)

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни *ВК30 «Практикум з вікової психології»* для здобувачів освітнього ступеня *бакалавр* галузі знань *05 Соціальні та поведінкові науки* спеціальності *053 Психологія* за освітньо-професійною програмою *Практична психологія*.

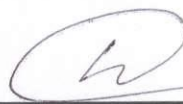
Мова навчання: українська

Розробник: **Джеджера О.В., викладач**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри вікової та педагогічної психології *

Протокол від « 27 » серпня 2019 року № 7

Завідувач кафедри
вікової та педагогічної психології

(підпис)

(проф. Павелків Р.В.)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету за спеціальністю
053 Психологія

Протокол від « 17 » вересня 2019 року № 6

Голова навчально-методичної комісії

(підпис)

(Сяська І.О.)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)	Обов'язкова	
	Напрямок підготовки(для 4курсу) (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність: <u>053 Практична психологія</u>	Рік підготовки	
Змістових модулів – 5		2-й	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>за темами</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 150		3-й	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 год. самостійної роботи студента – 7 год.	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		0 год.	-
		Практичні, семінарські	
		0 год.	-
		Лабораторні	
		48 год.	-
		Самостійна робота	
		102 год.	-
		Індивідуальні завдання:	
		0 год.	-
Вид контролю:			
залік	-		
Передумови для вивчення дисципліни: загальна психологія, вікова психологія			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Навчальна дисципліна «Практикум з вікової психології» має на меті ознайомити студентів з основними шляхами, способами, прийомами, методиками отримання інформації психологічного характеру, виробити вміння проводити експериментальні дослідження, спостерігати та аналізувати поведінку людей різного віку: сформувані уявлення про значення вікової психології для навчання та виховання дітей; сприяти засвоєнню студентами знань щодо «нормативу» психологічних особливостей, які характерні для більшості представників даної культури одного й того ж віку; забезпечити умови застосування студентами вищезазначених знань при плануванні власної професійної діяльності та у міжособистісних взаєминах з оточуючими.

2.2. Основними завданнями дисципліни «Практикум з вікової психології» є забезпечення формування: здатності розв'язувати спеціалізовані завдання в предметній сфері професійної діяльності та у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів психологічної науки і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та вимог; здатності вчитися і оволодівати сучасними знаннями, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності.

3. Очікувані результати:

3.1. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у студенти повинні бути сформовані наступні компетентності:

загальні:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Навички міжособистісної взаємодії,
- Здатність працювати в команді.
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

спеціальні (фахові):

- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
- Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій
- Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження

- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
- Здатність дотримуватися норм професійної етики
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

3.2. Програмні результати навчання:

- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження
- Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки
- Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника
- Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.
- Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога
- Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні засади вікової психології

Тема 1. Методологічні аспекти динаміки психічного розвитку

Поняття про психічний розвиток. Особливості психічного розвитку людини. Показники психічного розвитку людини. Поняття про вікові та індивідуальні особливості психічного розвитку, їх співвідношення. Детермінанти психічного розвитку людини

Тема 2. Психологічна сутність вікових етапів онтогенезу

Вікові етапи індивідуального розвитку організму. Загальна характеристика періодів психічного розвитку людини: епоха дитинства – перинатальний період, фаза новонародженості, немовлячий період, ранній (переддошкільний) період, дошкільний період, молодший шкільний період; епоха дорослішання – підлітковий період (фаза молодших підлітків, фаза старших підлітків), юнацький період (фаза ранньої юності, фаза власне юності); епоха дорослості – ранній дорослий період, середній дорослий період, пізній дорослий період.

Тема 3. Організаційні засади психодіагностики різних вікових категорій

Характеристика психодіагностичного процесу: збирання даних, переробка та інтерпретація інформації, прийняття рішень. Характеристика психодіагностичного інструментарію. Психометричні основи діагностики: надійність тестів, валідність тестів, особливості її визначення та перевірки, стандартизація і норми тестових показників. Вікові особливості психодіагностичного обстеження.

Змістовий модуль 2. Діагностика психічного розвитку дитини від народження до вступу в школу

Тема 4. Діагностика психічного розвитку немовлят

Психологічна характеристика зорових та слухових орієнтувальних реакцій, емоцій та соціальної поведінки, загальних рухів, підготовчих етапів розвитку мовлення дитини 1-2 місяців. Зорові та слухові орієнтувальні реакції, емоції та соціальна поведінка, загальні рухи, підготовчих етапів розвитку мовлення, навички та вміння в психічних процесах немовляти 3-7 місяців. Зорові та слухові орієнтувальні реакції, емоції та соціальна поведінка, загальні рухи, навички та вміння в процесах, рухи і дії з предметами, підготовчі етапи розуміння та активної мови дитини 8-10 місяців. Психологічний аналіз емоцій та соціальної поведінки, дій з предметами, загальних рухів, розуміння мови, активного мислення, навичок та умінь у процесах дитини 11-12 місяців.

Тема 5. Дослідження рівня розвитку дитини раннього віку

Діагностика рівня пізнавального розвитку дитини раннього віку (колірний гнозис, форма, предметний гнозис, конструктивний праксис, просторовий гнозис). Дослідження пам'яті, уваги дітей раннього віку. Діагностика психомоторних здібностей. Шкала оцінки психічного розвитку (15-36 місяців) (за методикою Манової-Томової). Діагностика розвитку побутової діяльності та ігрової діяльності.

Тема 6. Діагностика сенсорно-перцептивної сфери дошкільника

Діагностика сприймання кольору. Тест «Розрізни картинки». Тест «Коробочка форм». Діагностика орієнтування у величині предметів. Діагностика просторових уявлень. Тест «Домалюй фігури». Тест «Опиши іграшки».

Тема 7. Психологічне обстеження рівня когнітивного розвитку дітей дошкільного віку

Діагностика мимовільного запам'ятовування. Діагностика довільного запам'ятовування. Діагностика зорового запам'ятовування (тест «Телевізор», М.В.Лютіна, Є.К.Лютіна). Оцінка образно-логічного мислення: методика «Що тут зайве?», методика «Поділи на групи». Діагностика процесу класифікації. Діагностика розуміння дітьми сюжетних картинок. Діагностика загальної структури розумової діяльності. Діагностика творчої уяви. Діагностика універсальних творчих здібностей. Діагностика стійкості та розподілу уваги.

Тема 8. Діагностика готовності дитини до навчання в школі

Зорово-графічний гештальт-тест Бендера. Методика діагностики особистісно-соціальної готовності дітей до школи (тест «Що дитина знає про себе, якою себе уявляє», Є.З.Басіна). Методика «Сходинки». Методика діагностики психосоціальної зрілості поведінки дитини (О.П.Таран). Методика «Внутрішня позиція школяра» (Н.І.Гуткіна). Методика «Бесіда про школу» (Т.Нежнова). Тест «Класифікація». Тест «Обведи контур». Тест «Порівняння за формою» (модифікація тесту Л.А.Венгера). Орієнтовний тест Керна-Йерасека на визначення функціональної готовності дітей до шкільного навчання. Тест «Графічний диктант».

Оцінювання вміння діяти за зразком (тест «Будиночки»). Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку (Н.М.Стадненко, Т.І.Ілляшенко, А.Г.Обухівська). Експрес-діагностика готовності дитини до шкільного навчання (Ю.З.Гільбух, С.Л.Коробко, Л.О.Кондратенко).

Змістовий модуль 3. Діагностика психічного розвитку молодших школярів та підлітків

Тема 9. Діагностика рівня адаптації першокласників до шкільного навчання

Методика «Школа звірів». Методика «Будиночки». Методика визначення позиції школяра «Мій клас».

Тема 10. Дослідження пізнавальної сфери молодшого школяра

Дослідження розвитку пам'яті. Методика «Оперативна пам'ять». Методика «Заучування 10 слів» (О.Р.Лурія). Діагностика рівня інтелектуального розвитку (тест «Намалюй людину» Ф.Гудінаф-К.Маховер). Дослідження уяви та творчих здібностей (тест «Авторпортрет»). Діагностика стійкості уваги (методика «Лабіринт», субтест дитячого варіанту тесту Дж.Векслера, методика «Коректурна проба».)

Тема 11. Діагностика особистості в молодшому шкільному віці

Визначення особистісних якостей учня (особистісний опитувальник J.E.P.I. С.Е.Айзенка). Діагностика обдарованості дитини (опитувальник для батьків, опитувальник М.Аннет для дітей). Визначення схильності учнів (методика «Палітра інтересів»). Діагностика емоційних процесів (методика «Кактус»). Особистісний опитувальник для дітей від 8 до 12 років (CPQ).

Тема 12. Діагностика особистості підлітка

Дослідження особистісних властивостей підлітка (Методика особистісного потенціалу (за В.Б.Шапарь). Методика дослідження реального, бажаного та фантастичного бюджетів часу людини (за В.Ф.Моргуном). Особистісний опитувальник для підлітків від 12 до 16 років (HSPQ). Патохарактерологічний діагностичний опитувальник А.Є.Лічко. Визначення типу темпераменту (тест Айзенка). Виявлення основних рис характеру та тимчасових психічних станів (методика «12 тварин», Б.К.Пашнєв).

Тема 13. Дослідження навчально-мотиваційної сфери підлітка

Дослідження структури мотивації в різних видах діяльності (Методика парних порівнянь мотивів діяльності учнів за В.Ф.Моргуном). Діагностика здібностей до навчання (методика «Інтелектуальна лабільність» С.Н.Костроміної). Вивчення ставлення до навчальних предметів (за Г.Н.Казанцевою). Комплексна діагностика соціально-педагогічної занедбаності дітей.

Тема 14. Дослідження емоційно-вольової сфери підлітка

Методика діагностики рівня шкільної тривожності тривожності Філіппса. Методика діагностики показників та форм агресії А.-Басса-А.Дарки (адаптація О.К.Осницького). Методика дослідження особливостей сформованості вольових рис підлітків шляхом самооцінювання (за В.О. Іванниковим, Є.В.Ейдманом).

Тема 15. Діагностика самооцінки підлітків

Вивчення самооцінки підлітка за допомогою опитувальника Г.Н.Казанцевої. Дослідження самооцінки за допомогою процедури ранжування (за писом Л.О.Головей, О.Ф.Рибалко).

Тема 16. Дослідження особливостей спілкування підлітків

Методика дослідження комунікативних якостей школяра (методика «Потреба у спілкуванні» за Ю.М.Орловим). Методика «Діагностика емоційних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні» (за В.В.Бойко). Визначення рівня емпатичних тенденцій (методика «Діагностика рівня полікомунікативної емпатії» за І.М.Юсуповим). Методика діагностики комунікативного контролю (за М.Шнайдером).

Тема 17. Діагностика міжособистісних стосунків школярів

Дослідження відносин у колективі (методика «Фотографія Н.І. Дереклеєвої, методика «Урок фізкультури», методика «П'єдестал», методика «Наші відносини»). Методика визначення психологічного клімату класного колективу (В.С.Івашкін, В.В. Онуфрієв). Методика «Незакінчені речення». Визначення індексу групової згуртованості Сішора. Соціометричне дослідження (модифікована версія методики Д.Морено).

Змістовий модуль 4. Діагностика психічного розвитку в юнацькому віці

Тема 18. Вивчення рівня мотивації досягнень старшокласників

Методика вивчення спрямованості на набуття знань (за Є.П.Ільїним, Н.А.Курдюковою). Опитувальник самоствалення В.Столін. Дослідження мотивації «успіху-невдачі» (за В.Мальниковим, Л.Ямпольським). Дослідження рівня розвитку потреби у досягненнях. Методика оцінки рівня мотивації.

Тема 19. Дослідження особливостей міжособистісних стосунків та соціально-психологічного клімату в колективі старшокласників

Вивчення особливостей міжгрупових, сімейних стосунків (методика «Три дерева» Є.Клессмані). Q-сортування В.Стефансона. Діагностика перешкод у встановленні емоційних контактів В.Бойко.

Тема 20. Дослідження професійних здібностей та схильностей старшокласників

Визначення схильностей до різних типів професій (Опитувальник схильностей до різних типів професій М.Волкова). Виявлення комунікативних та організаторських здібностей (тест КОС, В.Синявський, Б.Федоришин). Диференційно-діагностичний опитувальник (ДДО) (Є.Клімов, модифікація А.Азбель). Опитувальник особистісної орієнтації Шостром. Тест «Спілкування і професія» В.Семиченко.

Тема 21. Діагностика навчальної мотиваційної студентів

Діагностика мотиваційних станів (В.Сопов, модифікація О.Прохорова). Методика діагностики навчальної мотивації студентів (А.Реан, В.Якунін, модифікація Н.Бадмаєвої). Тест-опитувальник задоволеності навчальною діяльністю (Л.В.Міщенко).

Змістовий модуль 5. Діагностика психічного розвитку людини в період дорослості

Тема 22. Дослідження ціннісних орієнтацій у період ранньої дорослості

Тест-опитувальник особистісної зрілості Ю.З.Гільбух. Визначення внутрішнього ціннісного конфлікту (методика «Рівень співвідношення «цінності» і «доступності» в різних життєвих сферах», О.Фанталова). Дослідження цільової спрямованості особистості (методика Я.Васильєва). Тест-опитувальник батьківського ставлення А.Я.Варга, В.В.Столін.

Тема 23. Діагностика психічних станів людини в період дорослості

Методика діагностики типу емоційної реакції на стимули навколишнього середовища В.В.Бойко. Чотирьохмодальний емоційний опитувальник Л.А.Рабінович. Опретивна оцінка

самопочуття, активності, настрою (ВДоскін, М.Мірошніков).

Тема 24. Дослідження суб'єктивного образу життєвого шляху та психологічного часу особистості

Каузометрія як психодіагностична методика. Процедура проведення. Інтерпретація результатів.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1.						
Змістовий модуль 1.						
Загальні засади вікової психології						
Тема 1. Методологічні аспекти динаміки психічного розвитку	7			2		5
Тема 2. Психологічна сутність вікових етапів онтогенезу	7			2		5
Тема 3. Організаційні засади психодіагностики різних вікових категорій	6			2		4
Змістовий модуль 2.						
Діагностика психічного розвитку дитини від народження до вступу в школу						
Тема 4. Діагностика психічного розвитку немовлят	6			2		4
Тема 5. Дослідження рівня розвитку дитини раннього віку	6			2		4
Тема 6. Діагностика сенсорно-перцептивної сфери дошкільника	6			2		4
Тема 7. Психологічне обстеження рівня когнітивного розвитку дітей дошкільного віку	6			2		4
Тема 8. Діагностика готовності дитини до навчання в школі	6			2		4
Змістовий модуль 3.						
Діагностика психічного розвитку молодших школярів та підлітків						
Тема 9. Діагностика рівня адаптації першокласників до шкільного навчання	6			2		4
Тема 10. Дослідження пізнавальної сфери молодшого школяра	6			2		4
Тема 11. Діагностика особистості в молодшому шкільному віці	6			2		4
Тема 12. Діагностика особистості підлітка	6			2		4
Тема 13. Дослідження навчально-пізнавальної сфери підлітка	6			2		4

Тема 14. Дослідження емоційно-вольової сфери підлітка	6			2		4
Тема 15. Діагностика самооцінки підлітка	6			2		4
Тема 16. Дослідження особливостей спілкування підлітків	6			2		4
Тема 17. Діагностика міжособистісних стосунків школярів	6			2		4
Змістовий модуль 4.						
Діагностика психічного розвитку в юнацькому віці						
Тема 18. Визначення рівня мотивації досягнень старшокласників	6			2		4
Тема 19. Дослідження особливостей міжособистісних стосунків та соціально-психологічного клімату в колективі старшокласників	6			2		4
Тема 20. Дослідження професійних здібностей та схильностей старшокласників	7			2		5
Тема 21. Діагностика навчальної мотивації студентів	7			2		5
Змістовий модуль 5.						
Діагностика психічного розвитку людини в період дорослості						
Тема 22. Дослідження ціннісних орієнтацій в період ранньої дорослості	7			2		5
Тема 23. Діагностика психічних станів людини в період дорослості	7			2		5
Тема 24. Дослідження суб'єктивного образу життєвого шляху та психологічного часу особистості	6			2		4
Модуль 2						
ІНДЗ	-					
Усього годин						
	150			48		102

6. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом

7. Теми практичних занять

Не передбачено навчальним планом

8. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Методологічні аспекти динаміки психічного розвитку	2
2	Психологічна сутність вікових етапів онтогенезу	2
3	Організаційні засади психодіагностики різних вікових категорій	2

4	Діагностика психічного розвитку немовлят	2
5	Дослідження рівня розвитку дитини раннього віку	2
6	Діагностика сенсорно-перцептивної сфери дошкільника	2
7	Психологічне обстеження рівня когнітивного розвитку дітей дошкільного віку	2
8	Діагностика готовності дитини до навчання в школі	2
9	Діагностика рівня адаптації першокласників до шкільного навчання	2
10	Дослідження пізнавальної сфери молодшого школяра	2
11	Діагностика особистості в молодшому шкільному віці	2
12	Діагностика особистості підлітка	2
13	Дослідження навчально-пізнавальної сфери підлітка	2
14	Дослідження емоційно-вольової сфери підлітка	2
15	Діагностика самооцінки підлітка	2
16	Дослідження особливостей спілкування підлітків	2
17	Діагностика міжособистісних стосунків школярів	2
18	Визначення рівня мотивації досягнень старшокласників	2
19	Дослідження особливостей міжособистісних стосунків та соціально-психологічного клімату в колективі старшокласників	2
20	Дослідження професійних здібностей та схильностей старшокласників	2
21	Діагностика навчальної мотивації студентів	2
22	Дослідження ціннісних орієнтацій в період ранньої дорослості	2
23	Діагностика психічних станів людини в період дорослості	2
24	Дослідження суб'єктивного образу життєвого шляху та психологічного часу особистості	2

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Особливості психічного розвитку людини, його детермінанти	5
2	Загальна характеристика періодів психічного розвитку людини	5
3	Характеристика психодіагностичного процесу, психодіагностичного інструментарію	4
4	Психологічний аналіз емоцій та соціальної поведінки, дій з предметами, загальних рухів, розвитку мови, активного мислення, навичок та умінь у процесах дитини немовлячого віку	4
5	Діагностика рівня розвитку психічних функцій, психомоторних здібностей дітей раннього віку	4
6	Діагностика сприймання кольору, орієнтування у величині предметів, просторових уявлень дошкільників	4

7	Особливості діагностики рівня когнітивного розвитку дошкільників	4
8	Методи та особливості психодіагностики готовності дітей 6-7 років до шкільного навчання	4
9	Методи психодіагностики адаптації до школи першокласників	4
10	Методи діагностики рівня інтелектуального розвитку, пам'яті, уваги, уяви, творчих здібностей молодших школярів	4
11	Методи діагностики особистісних якостей, схильностей, обдарованості учнів початкових класів	4
12	Методи діагностики особистісних властивостей, основних рис характеру та акцентуацій підлітків	4
13	Методи діагностики здібностей до навчання, ставлення до навчальних предметів, структури навчальної мотивації підлітків	4
14	Діагностика рівня шкільної тривожності та агресивності підлітків	4
15	Методи визначення рівня самооцінки підлітків	4
16	Методи та особливості психодіагностики комунікативної сфери підлітків	4
17	Методи та вікові особливості психодіагностики міжособистісних стосунків школярів	4
18	Методи дослідження рівня мотивації досягнень учнів старших класів	4
19	Методи та особливості психодіагностики міжособистісних стосунків старшокласників	4
20	Особливості та методи дослідження професійних здібностей та схильностей до різних типів професій та різних сфер діяльності учнів старших класів	5
21	Методи діагностики мотиваційних станів, структури мотивів навчальної діяльності студентів	5
22	Методи дослідження ціннісних орієнтацій, цільової спрямованості в період ранньою дорослості	5
23	Особливості психодіагностики психічних станів особистості в період дорослості	5
24	Каузометрія як метод психодіагностична методика	4
	Разом	102

10. Індивідуальні завдання. -

не передбачено навчальним планом

11. Методи навчання.

МН2 –практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН6 –самостійна робота (розв'язання програмних завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота студентів.

12. Методи оцінювання.

МО2 – усне або письмове опитування

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;

МО10 – залік.

13. Засоби діагностики результатів навчання:

-залік;

-стандартизовані тести;

-аналітичні звіти,

-контрольні роботи;

-контроль якості теоретичних знань (опитування на практичних заняттях);

-контроль якості виконання самостійної роботи (презентації результатів виконаних завдань та досліджень: завдань у робочих зошитах, реферативних робіт, ІНДЗ).

14. Критерії оцінювання результатів навчання

Загальні критерії оцінювання

I рівень – початковий. Відповідь здобувача вищої освіти при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.

II рівень – середній. Здобувач вищої освіти відтворює основний навчальний матеріал, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.

III рівень – достатній. Здобувач вищої освіти знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй і бракує власних суджень. Студент здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності.

IV рівень – високий. Знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, узагальненими, системними; він вміє застосовувати знання творчо, його навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.

Рівні навчальних досягнень студентів	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
--------------------------------------	------	--

I. Початковий	1-34 F Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє здатність елементарно викласти думку; може усно відтворити кілька термінів, явищ без зв'язку між ними; може обрати правильний варіант відповіді (на рівні "так - ні"); може самостійно знайти відповідь у тексті підручника; виконує 20 % від загальної кількості тестів.
	35-59 FX незадовільно з можливістю повторного складання	Здобувач вищої освіти відтворює менш як половину навчального матеріалу; за допомогою викладача виконує елементарні завдання, наводить приклади; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, не має сформованих умінь та навичок; виконує 30 % від загальної кількості тестів.
II. Середній	60-63 (E) задовільно	Здобувач вищої освіти має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну операцію, дію; описує явища, процеси без пояснень причин, з допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтується в поняттях; має фрагментарні навички в роботі з підручником; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу, виконує 45 % від загальної кількості тестів.
	64-73 (D) задовільно	Здобувач вищої освіти знає більш як половину навчального матеріалу; розуміє основний навчальний матеріал; здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, відтворити його з помилками та неточностями; має стійкі навички роботи з текстом підручника; може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати; орієнтується в хронології; підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати під час відповіді допоміжні наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні; виконує від 55 до 65% від загальної кількості тестів.

III. Достатній	74-81 (C) добре	Знання здобувача вищої освіти є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях. Правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; здатен проаналізувати відповіді іншого студента; з допомогою викладача скласти план реферату, може опрацьовувати матеріал самостійно, уміє підготувати реферат та захищати його найважливіші положення; правильно використовує термінологію; складає прості таблиці та схеми; виконує від 75 % до 80 % від загальної кількості тестів.
	82-89 (B) добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, але потребує консультацій з викладачем; виконує прості творчі завдання; виконує 85 % від загальної кількості тестів.
IV. Високий	90-100 (A) відмінно	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ, самостійно виконує науково-дослідницьку роботу; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування і нахили. Самостійно виконує від 95% до 100% від загальної кількості тестів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	
82-89	добре	

74-81	задовільно	зараховано
64-73		
60-63		
33-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота																								Підсумковий тест	сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3							Змістовий модуль 4				Змістовий модуль 5						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24		
3	3	2	3	2	3	2	2	2	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	3	3	3	3	4	40	100

T1, T2 ... T24– теми змістових модулів.

16. Методичне забезпечення

1. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни.
2. Роздавальний матеріал до практичних занять.

17. питання для підготовки підсумкового контролю.

1. Поняття про психічний розвиток. Особливості психічного розвитку людини. Детермінанти психічного розвитку людини
2. Вікові та індивідуальні особливості психічного розвитку, їх співвідношення.
3. Вікові етапи індивідуального розвитку організму.
4. Організаційні засади психодіагностики різних вікових категорій (психодіагностичний процес, психодіагностичний інструментарій, психометричні основи діагностики).
5. Діагностика психічного розвитку немовлят (зорові та слухові орієнтувальні реакції, емоції та соціальна поведінка, загальні рухи, підготовчих етапів розвитку мовлення, навички та вміння в психічних процесах).
6. Діагностика рівня пізнавального розвитку дитини раннього віку (колірний гнозис,

- форма, предметний гнозис, конструктивний праксис, просторовий гнозис).
7. Дослідження пам'яті, уваги дітей раннього віку. Діагностика психомоторних здібностей.
 8. Шкала оцінки психічного розвитку (15-36 місяців) (за методикою Манової-Томової).
 9. Діагностика сенсорно-перцептивної сфери дошкільника (Тест «Розрізні картинки». Тест «Коробочка форм». Діагностика орієнтування у величині предметів. Діагностика просторових уявлень. Тест «Домалой фігури». Тест «Опиши іграшки»).
 10. Діагностика мимовільного запам'ятовування, довільного запам'ятовування, зорового запам'ятовування дошкільника (тест «Телевізор», М.В.Лютіна, Є.К.Лютіна).
 11. Оцінка образно-логічного мислення, процесу класифікації, стійкості та розподілу уваги дошкільників.
 12. Діагностика загальної структури розумової діяльності, творчої уяви, універсальних творчих здібностей.
 13. Діагностика готовності дитини до навчання в школі (Методика «Сходинки». Методика діагностики психосоціальної зрілості поведінки дитини (О.П.Таран). Методика «Внутрішня позиція школяра» (Н.І.Гуткіна). Методика «Бесіда про школу» (Т.Нежнова).
 14. Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку (Н.М.Стадненко, Т.І.Ілляшенко, А.Г.Обухівська). Експрес-діагностика готовності дитини до шкільного навчання (Ю.З.Гільбух, С.Л.Коробко, Л.О.Кондратенко).
 15. Діагностика рівня адаптації першокласників до шкільного навчання (Методика «Школа звірів». Методика «Будиночки». Методика визначення позиції школяра «Мій клас»).
 16. Дослідження рівня розвитку пам'яті, рівня інтелектуального розвитку, уяви, творчих здібностей молодших школярів (Методика «Заучування 10 слів» (О.Р.Лурія), тест «Намалой людину» Ф.Гудінаф-К.Маховер, методика «Коректурна проба».)
 17. Визначення особистісних якостей учня (особистісний опитувальник J.E.P.I. С.Е.Айзенка). Визначення схильності учнів (методика «Палітра інтересів»). Діагностика емоційних процесів (методика «Кактус»). Особистісний опитувальник для дітей від 8 до 12 років (CPQ).
 18. Методи діагностики особистості підлітка (Методика особистісного потенціалу (за В.Б.Шапарь). Методика дослідження реального, бажаного та фантастичного бюджетів часу людини (за В.Ф.Моргуном). Особистісний опитувальник для підлітків від 12 до 16 років (HSPQ). Патохарактерологічний діагностичний опитувальник А.Є.Лічко. Визначення типу темпераменту (тест Айзенка). Виявлення основних рис характеру та тимчасових психічних
 19. Дослідження структури мотивації в різних видах діяльності (Методика парних порівнянь мотивів діяльності учнів за В.Ф.Моргуном).
 20. Діагностика здібностей до навчання (методика «Інтелектуальна лабільність» С.Н.Костроміної). Вивчення ставлення до навчальних предметів (за Г.Н.Казанцевою).
 21. Комплексна діагностика соціально-педагогічної занедбаності дітей.
 22. Дослідження емоційно-вольової сфери підлітка (Методика діагностики рівня шкільної тривожності тривожності Філіпса. Методика діагностики показників та форм агресії А.-Басса-А.Дарки (адаптація О.К.Осницького). Методика дослідження особливостей сформованості вольових рис підлітків шляхом самооцінювання (за В.О. Іванниковим, Є.В.Ейдманом).
 23. Методи діагностики самооцінки підлітків (вивчення самооцінки підлітка за допомогою опитувальника Г.Н.Казанцевої, дослідження самооцінки за допомогою процедури

- ранжування (за писом Л.О.Головей, О.Ф.Рибалко).
24. Методи дослідження особливостей спілкування підлітків (методика «Потреба у спілкуванні» за Ю.М.Орловим. Методика «Діагностика емоційних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні» (за В.В.Бойко). Методика «Діагностика рівня полікомунікативної емпатії» за І.М.Юсуповим). Методика діагностики комунікативного контролю (за М.Шнайдером).
 25. Методи діагностики міжособистісних стосунків школярів різного віку.
 26. Методи дослідження рівня мотивації досягнень старшокласників
 27. Методи дослідження особливостей міжособистісних стосунків та соціально-психологічного клімату в колективі старшокласників
 28. Методи визначення схильностей до різних типів професій, виявлення комунікативних та організаторських здібностей (тест КОС). Диференційно-діагностичний опитувальник (ДДО). Опитувальник особистісної орієнтації Шостром. Тест «Спілкування і професія» В.Семиченко.
 29. Методи діагностики навчальної мотиваційної студентів
 30. Методи дослідження ціннісних орієнтацій у період ранньої дорослості
 31. Методи діагностики психічних станів людини в період дорослості.
 32. Каузометрія як психодіагностична методика. Процедура проведення. Інтерпретація результатів.

18. Рекомендована література (основна, допоміжна)

Основна література

1. Абрамова Г. С. Практикум по возрастной психологии: Учеб. пособие для студ. Вузов / Г.С. Абрамова. – 2-е изд., стереотип. – М. : Издательский центр «Академия», 1999. – 320 с.
2. Акимова М.К. Психологическая диагностика / Под ред. М.К. Акимовой. – СПб.: Питер, 2005. - 303с.
3. Горбатов Д. С. Практикум по психологическому исследованию : учеб. пособие / Д. С. Горбатов. – Самара : Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2000. – 248 с.
4. Олейник Н.О. Вікова психологія (з практикумом) : лабораторний практикум / Н.О.Олейник. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 76 с.
5. Практикум з вікової та педагогічної психології : навчально-методичний посібник / редактор-укладач Н. М. Когутяк. – Івано-Франківськ, 2010. – 126 с.
6. Практикум по возрастной психологии [текст] / Под ред. Л.А. Головей, Е. Ф. Рыбалко. – СПб. : Речь, – 2001. – 688 с. : ил.; – (Психологический практикум).

Допоміжна література

7. Возрастная психология : развитие ребенка от рождения до 17 лет / И. Ю. Кулагина . – М. : УРАО, 1999. – 176 с.
8. Діагностика дітей до школи / [упоряд.: О.Дєдов]. – Хотин, 2014. - 194 с.

9. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Модульний навчальний посібник для студентів вчз за напрямом підготовка 6.030103 «Практична психологія» / Т. В. Дуткевич. – К. : Центр учбової літератури, 2017. – 304 с.
10. Клименко В. В. Розроблення норм психічного розвитку дитини // Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України. Вип. 22. Актуальні проблеми сучасної української психології. — К.: Нора-прінт, 2002. — С. 106—118.
11. Кроник А.А., Ахмеров Р.А. Каузометрия: Методы самопознания, психодиагностики и психотерапии в психологии жизненного пути. – 2-е издание, исправленное и дополненное. – М.: Смысл, 2008. – 294 с.
12. Коропецька О. М. Профоорієнтація та профвідбір : навчальний посібник / О. М. Коропецька. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2005. – 236 с.
13. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум: навч. Посіб. / В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. – К. : Каравела, 2009. – 447 с.
14. Москальова А.С. Методи діагностики в навчально-виховному процесі : Навч. посіб. / А.С.Москальова, М.В. Москальов. – Київ, 2014. – 361 с.
15. Обдаровані діти: Діагностика та супровід / Упоряд. Т.Червона. – К. : Шк. Світ, 2008. – 128 с.
16. Олексенко С. Діагностика психомоторних здібностей у дітей раннього віку / С.Олексенко // Психологічна газета. - №21 (141), 2009 р. – с.26-29
17. Палій А.А. Методи діагностики психічного розвитку дітей. – Івано-Франківськ, 2013. – 430 с.
18. Психология человека от рождения до смерти. Психологический атлас человека / Под ред. А. А. Реана. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. – 382 с.
19. Савчин М. Вікова психологія: навч. посіб. / Мирослав Савчин, Леся Василенко. – 3-те вид. перероб., доповн. – К. : ВЦ «Академія», 2017. – 368 с.
20. Самошкіна Л. М. Вікова психологія: Навчальний наочний посібник з мультимедійним курсом / Під ред. чл.-кор. АПН України, професора Е. Л. Носенко. – Д. : Вид-во ДНУ, 2006. – 248 с.
21. Семаго Н.Я. Теория и практика оценки психического развития ребенка. Дошкольный и младший школьный возраст / Наталья Семаго, Михаил Семаго. – С. Пб. : Речь, 2006. – 384 с.
22. Фельдштейн Д. И. Психология взросления: структурно-содержательные характеристики процесса развития личности : 107 Избр. труды / Д. И. Фельдштейн – М.: Московский психолого-социальный институт Флинта, 1999. – 672 с.
23. Яньшин П. В. Практикум по клинической психологии. Методы исследования личности / П. В. Яньшин. – С. Пб. : Питер, 2004. – 336 с. : ил. – (Серия «Практикум по психологии»).

19. Інформаційні (інтернет) ресурси

1. <http://lib.iitta.gov.ua> – електронна бібліотека НАПН України.
2. <http://lib.km.ru/?Subject=34> – енциклопедії.
3. <http://library.rshu.edu.ua/> –Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету.
4. <http://pidruchnik.ws/> – бібліотека українських підручників.

5. <http://psychology.net.ru> – сайт «Мир психологии».
6. <http://psyfactor.org/> - «ПСИ-ФАКТОР» – Центр практичної психології.
7. <http://PsyLab.info> – енциклопедія психодіагностики.
8. <http://psylib.kiev.ua/> – психологічна бібліотека сприяння розвитку психологічної культури (PSYLIB).
9. <http://www.dnpgov.ua/> – сайт державної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.
10. <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116> – Національна бібліотека імені В.І. Вернадського (повнотекстовий пошук літературних джерел)
11. <http://www.psychologos.ru/> – Психологос. Енциклопедія практичної психології.
12. <http://www.psychology.ru> – проект, присвячений психології (містить бібліотеку, колекцію посилань на психологічні ресурси, форуми, психологічні тести).
13. <http://psyjournals.ru/topic> – портал психологічних видань.
14. <http://www.bronnikov.kiev.ua> – бібліотека психологічної літератури.
15. http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/psihologiya_i_pedagogika – он-лайн енциклопедія.
16. <http://www.myword.ru> – портал психологічної літератури.
17. <http://www.zercalo.ru/index.shtml> – Каталог психолога. Посилання на електронні ресурси.
18. <http://www.zipsites.ru/psy/psylib/> – каталог психологічної літератури.
19. http://window.edu.ru/window/catalog?p_rubr=2.2.77.2.17 – єдине вікно доступу до освітніх ресурсів.

Робоча програма Практикум з вікової психології
(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__ навчальний рік на засідання кафедри вікової та педагогічної психології

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від «_____» _____ року № _____

Завідувач кафедри _____ (_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від «_____» _____ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма Практикум з вікової психології
(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__ навчальний рік на засідання кафедри вікової та педагогічної психології

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від «_____» _____ року № _____

Завідувач кафедри _____ (_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від «_____» _____ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма Практикум з вікової психології

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__ навчальний рік на засідання кафедри вікової та педагогічної психології

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від «_____» _____ року № _____

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від «_____» _____ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма Практикум з вікової психології

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__ навчальний рік на засідання кафедри вікової та педагогічної психології

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від «_____» _____ року № _____

Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від «_____» _____ року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

